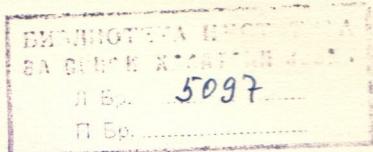

17 202

М А Т И Ц А С Р П С К А

ЗБОРНИК ЗА ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

IV—V

Уредништво:

Др РУДОЛФ КОЛАРИЧ   Др ПЕТАР ЂОРЂИЋ
Др ПАВЛЕ ИВИЋ

издавају математички одсек

Факултет за математичке, информационе и статистичке науке и општинске

НОВИ САД

1961—1962

АКЦЕНАТСКИ РЕЧНИК ШАБАЧКОГА ГОВОРА

БЕРИСЛАВ М. НИКОЛИЋ

Овај је рад резултат упоређивања акцента у градском шабачком говору с Вуковим и Даничићевим акцентом као и с акцентом у важнијим речницима српскохрватским. Да излагање не би заузело сувише простора, овде ће азбучним редом бити показане само оне речи и облици у којима шабачки говор одступа од данашње књижевне норме; и биће дат само шабачки акценат, пошто је данашњи књижевни акценат врло добро познат. Изузетно, у оним категоријама где у дијалектима постоје велика колебања, биће показана ситуација у шабачком говору и кад се она поклапа са књижевним акцентом. У извесним случајевима постоји разлика међу генерацијама. Акценат старије генерације обележио сам са „senior“ а млађе са „junior“. Где ових ознака нема — све се генерације слажу у акценту.

Мислим да ће овај рад бити користан и дијалектологији и нормативној акцентологији. Дијалектологији — јер ће је упознati с акцентом једнога западносрбијанскога говора. Нормативној акцентологији — јер ће јој дати материјал једнога говора који лежи у најужој основици српскохрватскога књижевног језика. А управо на основу синтезе стања у таквим говорима и може се фиксирати стварно нормативна српскохрватска акцентуација.

Пошто завршим изношење материјала, дају закључке који су релевантни пре свега за нормативну акцентологију.

Нећу говорити о судбини неакцентованих дужина у шабачком говору. Ситуација је блиска оној у мачванском говору а њу сам детаљно приказао у раду *Неакцентоване дужине у говору Мачве* који је одштампан у сарајевским *Пријањима књижевности и језика* (књ. IV и V, свеска Б, стр. 127—134).

Прећи ћу стoga одмах на изношење материјала.

Абисинче = *Абисинче*. — *Аврамче*. — *ձգа*. — *այսպանի* (*аյսպանի*). — *ázбука*. — *ázbuchan*. — *АЗија*. — *áziski*. — *академски*. — *ձլкохօլ*. — *анализовать* = *анализовать*. — *анжедский*. — *արյա*. — *арийца* (*արիցա*). — *архишէкий*. — *Աստրուգարска*.

бадавă. — *бâkâlski* = *бâkalksi*. — *бânoviћ* = *бânović*. — *бâciшii* = *бâ-*
цишii. — *бâшишii*. — *бâштованција*. — *безбéносӣ*. — *бêzbojisan* = *бêzbojisan*.
— *бêzbojжник* = *бêzbojжник*. — *бêzbojжнички* = *бêzbojжниччи*. — *бêзвéран*, *-рна*,
-ро. — *без ъегă* = *бêз ъега*. — *белáнчевина* = *белâнчевина*. — *бêс*, *лок*.
синг. *бêсу*, *пл.* *бêсови*, *бêсова*, *бêсовима*. — *бêskonачан*. — *бêskonачносӣ*.
— *бêsîrekôran*. — *бêsîrimêran*. — *бêsîrisîrasan*. — *бêsîtelesan*. —
бêstîleлесносӣ. — *бêшчовечан*. — *бîйши*, *бûдем*, *имперф.* *бêше*. — *бîчевайши*,
бîчујем. — *бîчîћ*, *-ића*. — *блâгодай* = *блâгодеи*. — *блâгодайни*. —

блáжен, -а, -о. — блéђан. — блесáвиш, блесáвиш. — блíзанац, -анца. — богáйсíво=богáйсíво. — Богородица. — Богородичин. — бðј, бðја, пл. бðјеви, -ёва, -евима. — бðк, -а, лок. бðку, пл. бðкови, -бва, -овима. — бðл, лок. синг. бðлу, пл. бðлови, -бва, -овима. — бðловайш, бðлујем. — бðлеси, -еси, лок. синг. бðлеси, ген. пл. болéши. — болéшина = болéшина. — бðр, -а, пл. бðрови, -бва, -овима. — бðрба=бðрба. — бðртк, -ића. — бразильски. — брáк, лок. синг. брáку, пл. брáкови, -бва, -овима. — Браќко (Браќко). — браїанти. — брáни, бëрем=бëрэм. — брáйсíво. — брéг, лок. брéгу, пл. брéгови, senior бреговá=јунior брèговá. јунior брèговима=senior брегдивима. — брéза. — брèзовача. — брзина, брзину (једино адв. на брзину), пл. брзине. — брк, лок. брку, пл. бркови, бркоба, (senior) бркдивима=(junior) брковима (брци, брцима). — брðд, брðда, пл. брðдови, -бва, -овима. — Бùдим. — бùђавиши, бùђавим. — бујица. — Бúњевац. — Бúњевка. — буњевачки. — буржоаизија. — буржоаиски. —

васиόна. — васийшиши, васийшиам. — вáши, вáши=вáши, вáшију. — вéк, лок. синг. вéку, пл. вéкови, -бва, -овима. — Вéлика сúбоиша. — Вéлика шкóла. — Вéлики иéйтак. — великодушијан. — веровдийан. — вејтрéнча. — вејсбáдница (вејсбáдница). — вýд, лок. синг. вýду, пл. вýдови, -бва, -овима. — висина, висину (једино адв. ј висину), пл. висине. — власиéлин, -иња. — вðз, лок. синг. вðзу, пл. вðзови, -бва, -овима. — Вðјвођанин. — Вðјвођанка. — вðјвођански. — врáти, лок. синг. врáту, пл. врáтиови, врáтибва (senior врাযбовá), врáтиовима (senior врायбивима). — врвейши (врвейши). — времéнча. — врþолиши се. — вршайши=вршети. — врти, -ића. — врх, врха.

галвáнизоваш. — галванизоваш. — глáгол. — глáголски. — глáс, лок. синг. глáсу, пл. глáсови, глáсова (senior гласовá), глáсовима (senior гласовима). — глéжаш. — глéчер. — глуйáвиши, глуйáвим. — гнездáнице. — гнùшаши се. — гнùраши се. — гðвðр, лок. синг. гðвðру. — гðре=гðре. — гðсї, гðсїју. — гостїибницица (гостїибницица). — гостїибничар=гостїибничар. — гостїибнички=гостїибнички. — град, лок. синг. граду, пл. градови, градбовá (junior градбова), junior градовима=senior градбивима. — грб, лок. синг. грбу (грбу), пл. грбови, -бва, -овима. — грбáвиши, грбáвим. — грмиши. — грðзð, лок. синг. грðзðу, пл. грðзðови, -бва, -овима. — грðзðи, -ића. — гуичàрица.

дáвалац. — дáваш, дáјем (само у негацији: нè дајем=нè дáјем). — дáире. — даљина, даљину (једино адв. ј даљину), пл. даљине. — дáска, дат. синг. дáсци, ак. синг. дáску. — дáх, -а, лок. синг. дáху (дáху). — дéвероваши. — девðвáтие=девовáтие. — дéдовски. — дéлтк, -део, дéла, лок. синг. дéлу, пл. дéлови, -бва, -овима. — дéльши, дéлем. — дéони. — дeшенице. — дeшенице. — дeшништво. — дeчурлија. — дíјаграм. — дíјалéк(а)и. — дíјамáни. — дíнáр, ген. пл. динáр (динáра), дат. пл. динáрима (динáрима). — дíоскури. — дðба. — добивалац=добивалац. — довесиши, доведем, -емо=довесиши, доведем, -емо. — довући, довућем=дovући, довућем. — дðгађај, лок. синг. дðгађају. — дðговор, лок. синг. дðговору. — дознáваш, дознáјем=дознајем. — дојéздити. — дðјенче. — дðколан, -блна, -блно. — дðколоичар=дðколоичар. — дðколоичиши=дðколоичиши. — докречиши, докречим. — дðм, дðма. — дðнеши, донесем=донесем. — дðношёне. — дойринéши, дойринесем=дойринесем. — дорáши=дорáши, р. пр. дорáсла=дорáсла. — дбáтижан. — дбáти=дбáти.

— добрничан. — дошукан = дошукан. — док. синг. дошукану. — дошувани, -им = дошувани, дошуваним. — дошођење. — дошевијалац. — Драгослав. — дрвце. — друг, пл. другови, другова = јунIOR друговима = друговима. — дубина, дубину, (једино адв.: ју дубину). — дуг, лок. синг. дугу, пл. дугови, дугова (јунIOR дугова), дуговима. — дужина, дужину (једино адв.: ју дужину), пл. дужине. — дућанче. — дук, -а. — Духови, Духова, Духовима. — духовник. — духовнички. — духовништво.

ћаводљче. — ћачак, -ића. — ћул.

еванђелски. — егзактан. — еманциповани = епанцијоловани. — ённички.

жабокречина. — жалоси, лок. синг. жалоси. — жбуна, лок. синг. жбуну, пл. жбунови, -ова, -овима. — жећаји, -ам, -амо, -аме. — жењење. — живот, животи. — жиг, пл. жигови, жигова (senior жигов), живогима (senior живогима). — жир, пл. живорови, живорова (senior живоров) живоровима (senior живоровима). — жуљ, пл. живљеви, -ева, -евима. — живиши се, живиши се.

забадава. — забријаји, забријем. — завеси = завеси, заведем, -емо, -еће. — завера. — заврши = завршиши. — зазвиједукаши. — закреклаши. — залудни. — замајкаши = замајкаши. — замрче. — занеши, занесем (занесем). — зара. — заровин. — заровица. — заровчин. — зайд. — зайдадни. — зайдадњачки. — зайдоведник (senior зайдоведник). — зайдоведнички (senior зайдоведнички). — зайдовеншиштво (senior зайдовеншиштво). — зайдовешти (јунIOR зайдовешти). — зайдрика. — заседа. — зайдвараши = зайдвараши. — зачеље. — збдр, збдра, пл. збрдови, -ова, -овима. — збрда = здола. — звр, пл. зврорви, зврдва (senior звердва), звроровима (senior звердровима). — зврство. — зетин. — земља, дат. синг. земљи (senior земљи). — зечи, пл. зечеви, зечеви, зечевима (senior зечевима). — зечић, -ића. — зид, пл. зидови, зидова = зидова, зидовима (senior зидовима). — зимушини. — злочин. — злочинац = злочинац. — змај, пл. змајеви, змајева (senior змајева), змајевима. — знак, лок. синг. знаку = знаку, пл. знаки, знакова, знакима (знаковима). — зуб, лок. синг. зубу, пл. зуби, зуба, зубима.

їгуман. — ижекаши. — изаћи = изаћи = изићи = изићи. — извадиши = извадиши. — извеси, изведем = извеси, изведем. — извучи, извучем = извучи, извучем. — измаки = измаки. — изнеши, изнешем = изнесем. — изношено. — израслиши (sic!), р. пр. израсла, израсла = израсла. — љада. — љадарка. — љадашши се. — љамаш, љам, -амо, -аме. — инструменти = инструменти. — интелекаш = интелекаш. — љоле. — скобаш, скобам = скобам. — искористиши. — скобришћен. — скрећаш, скрећем = скрећаш, скрећем. — скрећаш. — исловедањица (исловедањица). — исподаваш, исподадајем = исподадајем. — испанаћи = испанаћи. — исток. — испресиши, испресем = испресиши, испресем. — испурјући. — шекакав, -кав, -квд. — ћи, ћдем.

јабланчић. — јабланче. — јагњешце (јагњешце). — јаје, јајеша = јајешта. — јамчење = јамчење. — јамчиши = јамчиши. — јарећи. — јарешце. — јасновача. — јајкаши = јајкаши. — једак, — један. — једануји (-а-). — јеж, пл. јежеви, јежева (senior јежева), јежевима, (senior јежевима). — јемац, јемца. — јемство. — јењашши. — јердглайф, -ифа. — Југославија. — јунаштво. — јутијери. — јутрошињи.

кабадахија. — кàдà. — кадибница (кадибница). — кáдроац. — кákàв, -квà, -квò. — кéр, кéрови, кербá, кéровима (senior кербима). — кíјавица. — Киклóй. — кíкошáти, кíкошем. — Кийар. — кíчмени. — кíчменяк. — клás, лок. синг. клáсу, пл. клáсови, -бва, -овима. — клу́на, ак. синг. клу́ну, ном. пл. клу́не. — клу́чáница (клу́чабница). — кльчíк. — кнéз, пл. кнéжеви, кнéжéва (senior кнeжéвá), кнéжевима (senior кнeжéвима). — књíжéвник. — кðбац, пл. кðци, кðбáца (кобáц), кðцима. — којекáкàв, -квà, -квò. — колонíзовани. — колéнце. — комáнданий = командааний. — консóданий = консонданий. — констáданий. — контиинéний = контиинéний. — кóнчиk. — кðњанички. — кðњички. — корéкíно. — кðристиан. — корýстаний. — кðсíй, ген. пл. кðстíју. — кðшáо, кðшла, пл. кðшлови, кðшлба, кðшловима. — краj (кraj), краjа, лок. синг. краjу, пл. краjеви, краjёва, краjевима. — крв, крви (senior крви). — кржáвши, кржáвим. — крснý. — крснýница = крснýница. — крснýк, -иha. — крúг, пл. крúгови (senior крúгови), крúгбва (кругбва, senior крúгбва), крúговима (senior крúговима). — крúжíк, -иha. — кúм, пл. кúмови, кумóвá (кúмова), кумóвима (senior кумóвима). — кумчe. — кутийца (кутиијца, кутийца). — күхéван. — күхина = күjна. — күхиньски = күньски.

лабáвиши, лàбáвим. — лаборатóријум (лаборатóриј) = лаборатóрија. — лáж, лàжси (лáжси). — лàкай = лàкай, лок. синг. лàкайу = лàкайу. — лáковéран. — лаковéроносíй. — лàтински. — леђáшица (леђáшица). — лéњосíй. — леїдáта, ак. синг. леїдáту, пл. леїдáте. — лéш, лок. синг. лéшту, пл. лéшови, -бва, -овима. — лéшак. — лéшовалиши. — леїшоши. — лíсáши. — лíсíй, лок. синг. лíсáту, пл. лíсíтови, -бва, -овима. — лíснýк. — лðвац, лóвца = лðвца, пл. лóвци = лðвци, лðвáца (лðваца, лðвáц), лðвцима (лðвцима). — лðвачки. — лðкаши, лðчем. — лóнчиk (лðнчиk). — лúк, лок. синг. лúку, пл. лúкови, -бва, -овима.

лулùшкайши, -ам (-áмо, -áше).

мáј, мáја, лок. синг. мáју. — мајмунче. — мáла. — мáнца. — маслáчак. — маснýница (маснýница). — маўкаши, мàучем = маўкайши, маучем. — мàх. — senior махнýши, мàхнýшам = junior махнýши, -ам. — маховина. — мàчевáње. — мàчевати, мàчујем. — Мајáрче. — мéд, мèда, лок. синг. мèду. — мéђа. — мезýмац. — мëсéц, лок. синг. мëсéцу (месéцу). — мëстíй. — Миољдáн. — Мијáнче. — мìлдáсíй, лок. синг. мìлдáсíи. — мимојíхи (мимојíхи). — мìшик, -иhi. — мìшикни. — мëстáнице. — местáнице. — млàдеси. — млàдеси, лок. синг. млàдеси. — млéчан. — многојðишованi. — мðдискиња. — мðксда. — мðзак, мðзга, лок. синг. мðзгу. — мðмак, пл. мðмци. — мðмчíк, -иha. — мðре. — мðсíй, мðсíта, пл. мðсíтови, -бва, -овима. — мðснýк. — мрáв, пл. мрáви, мрáв, мрáвима (senior мрáвима). — мрáвнýк. — Мрњáвчевиk. — мршáвачки. — мршáвачница. — мршáвши, мршáвим. — мршáвљéње. — мýж, пл. мýжеви, мýжéва (senior мүжéвá), мýжевима (senior мүжéвима). — мýжнýк. — мýфи. — Мухámed. — муҳамедовац. — муҳамедовски. — мýчилац. — мýчилиши. — мýчишель.

нáвала. — навéши, навéдем, -émo = нáвеши, навéдем, -émo. — навýхи, навýчéм = нáвýхи, навýчéм. — наѓовор, лок. синг. наѓовору. — надвýхи, надвýчéм = нáдвýхи, надвýчéм. — наѓнéши, наднéсéм = наѓнесем. — наѓбñи = наѓбñи. — наѓжалоси. — наѓкао. — наѓад. — наѓиhi = наѓиhi, р. пр. наѓшао = наѓшао. — наѓзад. — намéшиши = наѓмешши. — намѓодийши. — намѓогијен. — наѓнéши, наѓнéсéм = наѓнесем. — наѓслеїку = наѓослeїку. —

нăйрсїе. — нăрâнкасї. — наsméхнуши се, наsméхнем се. — нăштанко. — нашѣхи = нашѣхи. — наш҃руо. — наука. — научни. — научник. — научнички. — начёло. — нашиш. — невальалац. — нёвешиш. — нёвбъльнички. — недорасїао, недорасла = недорасла. — нёдосиојан. — независан = нёзависан. — незадвобълик. — нёзгода. — нёзгодан. — нёизбежсан. — нёизвестан. — нёисиниш. — нёисцирїан. — нёлагодан. — нёльузан. — нёуљудан. — нёмилост. — нёмио. — нёмушиш. — Нёмче. — нёнадмашан. — ненáучан (нёнаучан). — нёбачан. — нейброчан. — нёйосређан. — нёйрїа. — нёйрїаведан. — нёйрїачан. — нёйрїичност. — нёйрїа. — нёйрїегледан (нейрїегледан). — нёйрїелазан (нейрїелазан). — нёйрїјашель. — нёйрїлика. — нёйрїличан. — нёйрїсїбїан. — нёйрїсїшупачан. — нёйрїозрачан. — нёраднички. — нёсложсан. — нёсташан. — нёугодан. — нёуљудан. — нёурїедан. — нёутишан. — нёхойшице. — нёхойничан. — нёчастан. — нечовёшиво (нечовёшиво). — нивб, нивда. — низија. — нїје, нїје, нїје. — нôвац, нôвца. — нôв нôвцаш. — нововéraц. — новородїен. — нôга, дат. синг. нôзи. — нôжїк, -ића. — нôкай, -кай, лок. синг. нôкай, ген. пл. нôкайју (нокайї). — нôкайк, -ића. — нôсїк, -ића. — нôк, лок. синг. нôчи, ген. пл. нôћи = нôчи, дат. пл. нôкима. — нôћас. — нôћиш. — нôшње = нôшње.

њезин. — љуичица (њу-).

đбелёжје. — đбїлан. — обићи = обићи. — đбичај, лок. синг. đбичају. — đблак, лок. синг. đблаку. — облесавши, облесавим. — đблїк, лок. синг. đблїку. — đбнёши, обнёсем = обнесем. — обрїјаш, đбријем. — đбрїч, лок. синг. đбрїчу. — обурваш, -ам. — обући = обући. — овакав, -квâ, -квб. — ћван, пл. ћнови, -ова, -овима. — оглїјавши, оглїјавим. — ограбавши, ограбавим. — огубавши, огубавим. — огушавши, огушавим. — одавде = одавдє. — одакле = одаклє. — оданде = одандє. — одашле = одашлє. — одвесиши, одвесдем = одвесиши, одвесдем. — одвођење. — одвукши, одвукем = одвукши, одвукем. — одједанїуши = одједанїуши. — одмила. — однёши, однёсем = однесем. — одонуд. — одушевши, одушевим. — дзими. — окашљавши, окашљавим. — оклизнуши = оклизнуши. — окрејашши = окрејашши. — олабавши. — омлишавши. — омришавши. — ойкдрачиши = ойкдрачиши. — ойсениши. — дишашење. — дишашини. — брао, брла, брлови, -ова, -овима. — ћсион. — оївраши = оївараши. — дишкад(а) = оїшкада. — дишмичар. — оїрэши, оїрэсем = дишрэши, оїрэсем. — дишуд(а). — оїелавши, оїелавим. — оїоравши, оїоравим. — оїкосавши, оїкосавим. — охрайавши, охрайавим. — ћчи, ген. пл. ћчийу. — ћчиш. — ћчишо. — ћдак, -ака. — ћдачар, -ара. — оишгавши, оишгавим.

йалбърчии. — йаќиса. — йаланчанин = йаланчанин. — йалата. — йалма. — йаљеїковаш. — йамей, лок. синг. йамеши (йамеши). — йањић, -ића. — йаѓ, лок. синг. йаѓу, пл. йаѓрови, йаѓрова (senior йарбва), йаѓровима, (senior йардима). — йаѓрїоница. — йарламен(а)и. — йарох. — йасийрче. — йаунче. — йаџијен. — йаџешина. — йашшоваш. — йашшум. — йашче. — йергамен. — йешаш, пл. йешлови = йешлови. — ѕећ, лок. синг. ѕећи. — йирїнчани. — йегавши, йегавим. — йесмарцица. — йеїлїк. — йламен, лок. синг. йламену. — йланини, ак. синг. йланину, пл. йланине. — йлеснив. — йлеснивши, йлеснивим. — йлїшак. — йлод, лок. синг. йлоду, пл. йлодови, -ова, -овима. — йлоди, йлодша, пл. йлодшови, -ова, -овима. — йлодић, -ићи. — йльшишице. — йльувадница (йльувадница). — йобајчек. — йобратишиси. — йобуђавим.

— йовући, љовућем = љдовући, љовућем. — љдлед, лок. синг. љдледу (љогледу). — љддао, -ла, -ло. — љодвешти, љодвешдем = љодвести, љодвешдем. — љодвешти, љодвешдем = љодвести, љодвешдем. — љодвушчи, љодвушчем = љодвушчи, љодвушчем. — љодлехи = љодлехи. — љодмаки = љодмахи. — љодмештани = љодмештани. — љоднешти, љоднешдем = љоднесем. — љодрумче. — љознавати, љознайем = љознајем. — љоизмаки = љоизмахи. — љоисирештани. — љодјас, лок. синг. љодјасу, пл. љодјаси = љодјасеви, љодјаса = љодјасева (senior љојасеава), љодјасима = љодјасевима (senior љојасевима). — љоефтишти. — љоклизнути = љоклизнути. — љоклонички. — љокдани, љокдам = љокдатам. — љокреши = љокреши. — љолагано. — љолузваничан. — љомаки = љомаки. — љомоћи, лок. синг. љомоћи. — љонемчиши, -м. — љонешти, љонешдем = љонесем. — љопадбифчиши. — љодилочати, -ам. — љорезнички. — љорески. — љорећи = љорећи. — љородица. — љородичан. — љородички. — љорођај, лок. синг. љорођају. — љорочан. — љорочноси. — љосао, пл. љослови, љослова = љослова, љословима. — љодланко. — љотпреси, љотпресем = љотпреси, љотпресем. — љотшук, љотшучем = љотшук, љотшучем. — љодћерка. — љобучан = људучан. — љоход. — љочаћавиши, љочаћавим. — љочеташ. — љрабаба. — љравоверац. — љраг, лок. синг. љрагу. — љрадед. — љразноверац. — љрадни, љрем = љерем. — љревазији = љревазији. — љревара. — љревеси, љреведем = љревеси, љреведем. — љревеси, љревезем = љревеси, љревезем. — љревођење. — љревожење. — љревој. — љревући = љревући. — љрељед. — љредосећање. — љредрасуда. — љрезиме. — љрезимиши, љрезимим. — љрекосујра. — љрекреји, лок. синг. љрекреју. — љримда. — љренешти, љренесдем = љренесем. — љреобући = љредобући. — љресеји = љресеји. — љресијаник. — љресијаничи. — љреишчи = љреишчи. — љрејас. — љрејка. — љриеји = љриеји. — љридеј. — љридејски. — љридићи, љридићем = љридићи, љридићем. — љријашељ, пл. љријашељи, љријашеља, љријашељима = љријашељима. — љрилећи = љрилећи. — љримаки = љримаки. — љринешти, љринесдем = љринесем. — љришовешка. — љришознавати, љришознажем = љришознажем. — љриштиујачноси. — љришуми = љришуми. — љришеше. — љришни, љришни. — љриштијевина. — љривеси, љриведем = љривеси, љриведем. — љривеси, љривезем = љривеси, љривезем. — љровући = љровући. — љродавати, љродажем = љродажем. — љродзрачан. — љроизији = љроизији. — љромаки = љромаки. — љромући = љромући. — љромућуран. — љронаки = љронаки. — љронешти, љронесдем = љронесем. — љорочансијво = љорочансијво. — љрдсаникай. — љрошаки = љрошаки. — љрошуми = љрошуми. — љрджефердати. — љрсий, лок. синг. љрсий, ген. пл. љрсийју. — љрсийен, лок. синг. љрсийену. — љруј, лок. синг. љрују, пл. љрујови, -ова, -овима. — љујек, пл. љујеки, senior љујекава = juniot љујекёва, senior љујекёвима = juniot љујекёвима. — љук, љука, пл. љукови, -ова, -овима. — љутић, -ића. равнине, ак. синг. равнину, пл. равнине. — љад, лок. синг. љаду, пл. љадови, -ова, -овима. — љадибица (радибица). — љадоси, лок. синг. љадоси. — љажалостиши, љажалостим. — љазвеси, љазведем = љазвеси, љазведем. — љазићи = љазићи. — љазимоћи = љазимоћи. — љазнешти, љазнесдем = љазнесем. — љај, љаја, лок. синг. љају. — љакица (љакица). — љасијнички. — љасиреси = љасиреси. — љасијуми = љасијуми. — љади, лок. синг. љади. — љевизор. — љед, лок. синг. љеду, пл. љедови, љедовава = љедова, љедовима (senior љедовима).

— рéка, ак. синг. рéку. — рéй, пл. рéйови, рéйбá = рéйбá, рéйовима (senior рéйовима). — рéйн̄. — реферéн̄. — рецензéн̄. — рéчн̄. — рúгайи, -ам. — римокáшолик. — римокáшолички. — рðвий. — рðг, рðга, пл. рðгови, рðгбá = рðгбá, рðговима. — рðд, лок. синг. рðду, рðдови. — рðк, -а, лок. синг. рðку, пл. рðкови, -бва, -овима. — рúжичаси. — рúка, дат. синг. рýчи, ген. пл. рýку. — рúчн̄.

Сáбóрна цркva. — сàдá. — сáзвéжче. — сáзвéчје. — сáм сàмци. — санайбóријум. — сàнёти, санёсéм = сàнёсем. — саосећáње. — сайлеси. — сайлеси. — сáй, лок. синг. сáйу, пл. сáйови, -бва, -овима. — сáйт̄, — сведочáнси. — (-чан-). — свéсíй, лок. синг. свéсíи = свéсíи. — свéй. лок. синг. свéйу, пл. свéйови, -бва, -овима. — свéй. — свéйло. — сéдлár. — секýши. — син, пл. синови, синовá = синова, синовима = синовима. — синовáц. — синоги. — сиромáх. — сиромáхов. — сиромáшво. — сирочад. — скðк, -а, пл. скðкови, -бва, -овима. — скородеви. — слáй, пл. слáйови, -бва, -овима. — слéдéћи. — слéзина. — слúжбенички. — слúчáј, лок. синг. случáју = слúчáју, пл. случáјеви, случáјевá (слúчáјёва), случáјевима (слúчáјевима). — смéјаи, смéјем. — смéрно. — смéх. — смíсао, лок. синг. смíслу. — смéроноси. — смráд, лок. синг. смráду (смráду). — снéг, лок. синг. снéгу, пл. снегови, снегбá (senior снегбá), снеговима (senior снеговима). — сðкб, сðколо, пл. сðколо, соколбá (соколбá), соколовима = соколовима. — сðколо. — сиáсии, сиáсем. — сиíс, сиíса, лок. синг. сиíсу, пл. сиíси, сиíса, сиíсима. — срамдá, пл. срамдóе. — срединá, ак. синг. средину, пл. средине. — средњешкоблац. — срý, пл. срýови, -бва, -овима. — Срýтво. — Срýче. — сиáн, лок. синг. сиáну, пл. сиáнови, -бва, -овима. — сиáроси. — лок. синг. сиáроси. — сиáсати, -ам. — сиáвðр, -а, пл. сиáвðрови, -бва, -овима. — сиíл, -а, пл. сиíлови, -бва, -овима. — сиáлéћe. — сиáшинáрка (сиошинáрка). — сиáрах. — сиáрахдваи. — сиáрахуем = сиáрахови, -хуем. — сиáреми, сиáремим. — сиáудéн, лок. синг. сиáудéни. — сýд, лок. синг. сýду, пл. сýдови, сýдбá (senior судбá), сýдовима (senior судовима). — сýдтво. — сýжаси. — сýза. — сунáще. — сýнчае. — сýсед. — сýседтво. — сýседни. — сýсéтика. — сýсреи. — сýпраши. — сýши.

Тàдá (тàдé). — тàзбина. — тàкáв, -квá, -квð. — тàкóже. — тàнак. — тàнчирче. — тàвðрачki. — тесиамéнñ. — тðк, пл. тðкови, -бва, -овима. — тðбн, лок. синг. тðбну, пл. тðбнови, -бва, -овима. — тðрба. — тðрðг, лок. синг. тðрðгу, пл. тðрðгови, тðрðгбá (senior тðрагбá), тðраговима (senior тðраговима). — тðрк, пл. тðркови, -бва, -овима. — тðрðчица. — тðрðбеник. — тðрчче. — тðрчи.

Ћела. — ћелáви. — ћелáви. — ћерчица. — ћилáмчи. — ћорáви. — ћорáви. — ћосáви. — ћосáви. — ћуба. — ћубица (ћу-). — ћуд, лок. синг. ћуди. — ћумез.

јùблачки. — убрзани, -ам (-амо). — убуђáви. — се, убуђáви се. — увëстии, увëдем = увести, увëдем. — увëстии, увëзэм = увести, увëзэм. — увýни = увýни. — углачани. — удбвац. — ўжурбани се, -ам се. — ўзајаман. — ўзајамно. — ўзвичник. — ўзнéти, узнéсем = ўзнесем. — ўзношëье. — ўкраинко. — умáхи = ўмахи. — ўмешани (умешани). — умýхи, ўмýкнем = ўмýхи, ўмýкнем. — ўназад. — унáрèд. — ўнéти, унëсем = ўнесем. — уйлеснáвши. — ўсеv. — усéделички. — ўскоро. — ўсéх. — ўсéшан. — ўшéти, ўшекнем = ўшéти, ўшекнем. — ўшоликб. — ўшýти =

јућући. — учитељница (учитељица). — учитељица. — учитељичин. — јуера. — јши, јшију. — јштай. — јшће.

фебруар. — фесић, -ића. — Француска. — француски. — фршадљче.

хемија. — хемичар. — хигрометар. — хигроској. — хоризонти. — ходимице. — ходимичан. — храм, -а. — храст, -а. — хұмка. — хұмор. — хұмчица.

цвейт, лок. синг. цвейту, пл. цвейтови, цвейтова = цвейтбва, цвейтовима (senior цвейтовима) = цвейтови, -бва, -овима. — цев, лок. синг. цеви. — целац. — ценитрални. — целцай. — црв, пл. црви, црвий, црвима (црвима). — црвјћ, -ића. — црёй лок. синг. црёйу, пл. црёйови, -бва (senior -бва), црёйовима (senior црёйовима). — црнац, ген. пл. црнаца.

чар (само fem.), пл. чари, чарји, чарима (чарима). — чаробњак = чаробњак. — часобник. — часобничар. — часић, часићи. — чајор, -а, лок. синг. чајору. — чешврока = чешврока. — чешинар, -ара. — чешљић, -ића. — чизмар. — чиница. — чир, лок. синг. чирку, пл. чиреви, -ева (senior -еви), чиревима (senior -евима). чистац. — чистићна, ак. синг. чистићну, пл. чистићне. — чишабница (чишабница) (sic!). — члан, -а, лок. синг. члану = члану, пл. чланови, -бва, -овима. — чланак. — чдек, -еќа. — човечансиво = човечансиво. — човечији. — чдбор, лок. синг. чдбору. — чунак. — чучећки.

иакче. — иева. — иенић. — иљасић.

шалијчина. — Шваличе. — Шваличићи. — ширине, ак. синг. ширику (једино адв. ј ширину), пл. ширине. — шкембићи. — шкргуташи, шкргућем. — штапићић. — шућмурасић. — шушићашићи, -ам,

*

* * *

Из наведеног материјала може се извући известан број закључака који су значајни за нормативну акцентологију:

1) Код именица fem. *a*-основа у шабачком се говору не јавља готово уопште у дат. синг. стари акценат на корену типа *рӯци*, *вðди*. Проф. Белић је исправно поступио када је ову појаву дефинитивног уопштавања акцента ном. синг. у дат. синг. показао на одговарајући начин у своме *Правојису* (1950/52). Акценат дат. синг *дèчи* у данашњем шабачком говору постао је лексичка појава.

2) Код именица fem. *a*-основа у ак. синг. стари акценат на основи јавља се у шабачком говору једино код типова *глा�ва* (*глा�ву*) и *вðда* (*вðду*). Код типа *висине* акценат ак. синг. једнак је ном. синг.: *висину*. Стари акценат ак. синг. јавља се само у прилошким синтагмама: ј ширину (али и: у ширину). И овде је проф. Белић исправно указао на ову тенденцију у српскохрватским говорима.

3) Код именица fem. *a*-основа у ном.-ак. пл. стари акценат на корену задржава се само код типова *глावа* (*глा�ве*) и *вðда* (*вðде*). Код типа *висине-висине* акценат ном.—ак. пл. једнак је у акценту ном. синг.: *висине*. Доследно спроводећи своју основну намеру да укаже на све живе тенденције у народним говорима, које одговарају основним

принципима наше књижевне акцентуације, проф. Белић је у своме *Правојису* показао и ову појаву.

4) У шабачком говору, бар у говору градског становништва, промена />\ у дат.-инстр.-лок. пл. типа *глáва*, јавља се само код именице *рúка*: *рúкама*. И проф. Белић је у *Правојису* ову појаву показао само код именице *рúка*.

5) У лок. синг. именица некадашњих *o/jo* основа акценат се у шабачком говору доследно помера према крају једино код типа *грáд*, *грáда* и то код именица које не значе нешто живо. Код осталих типова ова се појава губи, а код типова *гđвбр*, *дđгдđј* и сл. готово је потпуно ишчезла. Шабачки говор, дакле, потпуно оправдава одлуку Правописне комисије да у *Правојисном речнику* покаже и акценат *гđвору*, *дđгађају* (Lj. Jonke, *Pravopisna komisija o akcentima*, Jezik, Zagreb 1957—1958, бр. 2 (33—37)35).

6) У ген. пл. одн. дат.-инстр.-лок. пл., именица типа *грáд* шири се акценат ном. пл., па је у употреби и *градбá* и *грáдбá* као и *градбíма* и *грáдбíма*, с тим што старије генерације радије употребљавају акценат *градбá* — *градбíма*. Шабачки акценат, дакле, и овде потврђује оправданост интервенције коју је спровео проф. Белић, а коју је прихватила и Правописна комисија (Jezik, o. с., 35).

7) Код именица fem. на сугласник типа *рáдбсíй* и сл. дефинитивно је изгубљен акценат лок. синг. типа *радбсíи*. Код именица типа *облáсíй* померање акцента према крају у лок. синг. у шабачком говору јавља се само у именице *йáмéй*, па се говори *йáмéй* и *йамéй*.

8) У ген. пл. именица fem. на сугласник типа *кðсíй* према Даничићевом *кðсíйју* у Шапцу је, као и у Поцерини, *кðсíйју* (в. Московљевић, *Акценатски сисíјем йоцерског говора*, стр. 32). Овако сам забележио у Срему и у Мачви.

9) Именице страног порекла типа *команданíй* у приличном броју случајева изговарају се у данашњем шабачком говору са " на последњем слогу (*командáнй*).

10) Именице типа *учионица* у шабачком говору доследно се изговарају: *учибница* (*учибница*). Правописна комисија препоручује акценте *учионица* и *учибница* (Jezik o. с., 36).

11) Деминутивни форманс *-ић* код двосложних именица *masc.* готово је доследно дуг (*сáйић*).

12) Глаголи типа *ћосавићи* у шабачком говору доследно гласе *ћосáвићи*, *ћосáвим*.

13) Код неких сложених глагола у шабачком говору јавља се двоструки акценат инфинитива (*дđвјћи* — *довући* и сл.). Као што је познато, има говора у којима прости овакви глаголи имају ^ на основи: *вјћи* и сл. (в. Ј. Вуковић СДЗБ X, 304). У шабачком говору овде је ситуација једнака Вуковој (*вјћи*). Али чињеница што се и у Поцерини (Московљевић, o. с., 57), и у Мачви као и у Шапцу код композита јављају оба акценатска типа као да указује на претпоставку да се у саставу данашњег становништва северозападне Србије налазе елементи који су имали инф. *вјћи* и елементи који су имали инф. *вјћи*.

14) Глаголи типа *брѣши* имају двојак акценат през.: *бѣрем* и *бѣрѣм*.

Композита од *несѣти имају у шабачком говору двојак акценат през.: *донѣсѣм* и *дѣнесем*.

15) У шабачком говору нема појава у акценту през. као што су *чѣшамо* или *дѣйшишайу*, ни појава у акценту радног придева као што је *куїдвао* и сл.

Найомена: У наведеном материјалу нема података о акценту аориста, имперфекта и прилога времена садашњег и прошлог зато што су ови облици у шабачком говору у процесу губљења. — Што се тиче преношења акцента на проклитику, оно је у шабачком говору факултивно.¹

Београд

---

¹ Овај је рад написан пре изласка из штампе новога *Правојиса*.